

Af Niels Mandøe
MP 54 uddrag

Rasmus Sørensen Sønder, født i Hjortshøj 4. april 1858, sømand i 10 år, kaldet 26. februar 1892, indsat 24. april s. u. - 15. januar 1898 kaldet til sognepræst for Vindeby, Lolland. Afskediget 1923. Flyttede til sit fødesogn, hvor han døde 3. juni 1953.

R. S. Sønder var oprindelig sømand, men efter at have sejlet i nogle år tog han styrmandseksamen fra Nordby navigationsskole. Det blev imidlertid ikke på søen, han skulle tjene sit brød. Han følte sig kaldet til en præstegerning og tog kort efter artium (1886) og blev theologisk kandidat 1891. Året efter blev han viet til frk. Anna Rasmussen, der var uddannet diakonisse. 1892 blev han af kultusministeriet kaldet til at være sognepræst og førstelærer på Mandø. Man må jo forudsætte, at man på højeste sted anså kaldet for passende for ham; at han som sømand havde særlig gode forudsætninger for at omgås øens befolkning, der den gang hovedsagelig bestod af søfolk. Pastor Sønder stod i sin forkyndelse Indre Mission nær. Det varede ikke længe, inden sognepræsten var på kant med så godt som hele befolkningen. På prædikestolen tordnede han mod ungdommens udskejelser, men det hjalp ikke. Vinteren igennem dansede ungdommen hver lørdag aften, og adskillige potter brændevin blev ved disse lejligheder konsumeret.

R. S. Sønder var en ivrig plantningsmand, der gerne så øens kønne, græsgrønne klitter beplantet med gran.

Men her kom han også i modsætning til folk på øen. Det var gammel skik, at fårene blev sluppet løse omkring 1. novbr., og ca. 300--400 får vandrede hver morgen tidlig fra klitterne ned over marker og enge for at græsse. Mod aften blev de atter drevet op i klitterne. Dette markmandsarbejde gik på skift. Muligvis er det fårenes gødning, der er årsag til, at klitterne er grønne og græsklædte. Skulle klitterne beplantes, måtte fårene ikke gå løse om vinteren for ikke at ødelægge de unge planter, og det kunne mandøboerne ikke tænke sig, så planen blev ikke til noget.

Pastor Sønner gjorde også meget for at forhindre sandflugt ved at tilplante udsatte steder med hjelme og marehalm. Det hændte ikke så sjældent, at vi en eftermiddag blev fritaget for skolearbejdet mod at hjælpe til med tilplantningen. Det ville vi gerne. Så slap vi for nogle kedelige undervisningstimer og tjente tilmed en ekstra 25 øre. Det var navnlig det sydvestlige hjørne af Gl. Mandø (præstens toft), der var hårdt truet af sandfog.

Jeg kan ikke afgøre, hvor meget han betød som lærer, men jeg husker, at han var meget stram og striks i sin optugtelse af eleverne. I modsætning til sin formand brugte pastor Sønner ikke et spanskrør, men en tamp, der var lavet af et stærkt, hårdt reb, og for at slaget kunne falde i bund, var der i yderste ende en knude.

Når en synder havde forset sig, blev han kaldt op til katederet og måtte række hånden frem, hvorefter præsten af al sin magt slog knuden i den hule hånd. Det gjorde ondt.

En gang havde Kristian Hjort forset sig. Han blev kaldt op til katederet og måtte række en hånd frem, der var tyk og ophovnet af frost, og resultatet blev, at hånden bogstavelig talt slog en revne.

En tid efter fik Kristian Hjort revanche, idet han i sidste Øjeblik rev hånden til sig, og det resulterede i, at rebet med knuden ramte præstens ene knæ, så denne opførte en runddans, mens Kristian skyndsomt forsvandt ud ad døren.

Som man vil forstå, herskede der en latent krig mellem lærer og elever, både i skolestuen og uden for denne, og mangen vinteraften lå drengene på vagt, når præsten skulle besørge breve til brevsamlingsstedet, for at bombardere ham med snebolde, der var fasttrykket i vand, og så faldt bomberne.

Pastor Sønners største glæde var at arbejde i sin have, og han tålte selvfølgelig ikke, at løse får og høns kom der. Hønsene blev uden videre skudt.

En forårmorgen - den 1. april - var børnene lige blevet kaldt ind. Man havde lige sunget morgensangen, da min bror Cornelius pludselig rejste sig og råbte: »Der er sandelig høns i Deres have, hr. pastor«. Pastor Sønner skyndte sig over i præstegården for at hente bøssen, der hang skudklar, mens alle skolebørnene løb til vinduerne, men så råbte Cornelius, så højt han kunne: »Aprilsnar«! samlede sine bøger sam-

men, gik hjem og holdt fri resten af dagen. Præsten kom tilbage og lod som ingenting.

Cornelius kom i skole dagen efter og var belavet på en omgang tamp, men fik ikke en gang en irettesættelse.

Så vidt jeg husker, fik han derimod en knaldende lussing af morfar.

Fru Sønder, der var uddannet sygeplejerske, stod trolig ved sin mands side, når det gjaldt om at hjælpe syge og fattige, og man gik ikke forgæves til præstegården om hjælp; hun har adskillige gange hjulpet læger, der har foretaget operationer på øen. Således bistod hun overlæge Nielsen ved en operation på H. B. Hansens hustru, der fik et bryst fjernet for kræft, og operationen forløb glat og heldig. 1898 flyttede præstefamilien til Vindeby på Lolland. Efter sin afsked 1923 flyttede de til Hjortshøj ved Aarhus, hvor pastor Sønder døde 3. juni 1953. Fru Sønder døde 25. april 1931.

Som et udtryk for den kærlighed, pastor Sønder og hustru trods alt nærrede til den lille vesterhavso og dens beboere, står det legat, de skænkede øens menighedspleje. Pastor Sønder har et par gange besøgt Mandø.